

Вовк Н.П. (ORCID 0000-0001-6601-7030),
Мохнар Л.І. (ORCID 0000-0001-7753-2345),
Чердниченко Т.В. (ORCID 0000-0001-5496-1083)

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ: АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ПРОБЛЕМИ

У статті аналізуються погляди різних дослідників на сутність професійно важливих якостей фахівців, уточнюється їх зміст та структура, проаналізовано та систематизовано наукові дослідження проблематики розвитку та виховання ПВЯ з метою конкретизації терміну «Професійно важливі якості», уточнено їх сутність та структуру.

Проведено аналіз наукової літератури з проблеми розвитку та виховання ПВЯ фахівців у різних галузях професійної діяльності завдяки ґрунтовним розвідкам В.П. Бута, М.С. Корольчука, Г.В. Ложкіна, В.Л. Марищука, С.М. Миронця, О.Р. Орхемєнко, О.О. Сегеди, В.Д. Шадрікова та ін. Розкрито категорію «діяльність», що знайшла своє відображення у таких науках як психологія, філософія, педагогіка, тощо.

У роботі знайшли відображення окремі питання розвитку та формування професійно важливих якостей та проаналізовано цілу низку класифікацій, за якими дослідники систематизують ПВЯ, і в основу яких покладені різні класифікаційні ознаки.

На підставі результатів проведеного аналізу поглядів різних науковців і фахівців, з'ясовано, що під професійно важливими якостями фахівця розуміють конкретні індивідуальні якості особистості, наявність яких забезпечує ефективне виконання професійних завдань.

Виходячи з цього, слід наголосити, що система психологічного забезпечення професійної діяльності забезпечує формування, збереження та підтримку необхідної працездатності фахівця, що, насамперед, залежить від сформованості та розвитку низки специфічних професійно важливих якостей.

Треба також відмітити, що незважаючи на те, що питання сутності професійно важливих якостей досліджується вже тривалий час, воно і тепер залишається актуальним, особливо у межах психології діяльності в особливих умовах. Це обумовлено, у першу чергу, впровадженням новітніх технологій у діяльність людини, що з'являються як результати досягнень світового науково-

технічного прогресу, а також можливим виникненням небезпек техногенного, природного та воєнного характеру.

Ключові слова: діяльність, професійна діяльність, професійно важливі якості, професійні вимоги.

Постановка проблеми. Проблематика розвитку та виховання професійно важливих якостей (ПВЯ) фахівців є достатньо не новою, але і нині залишається актуальною, особливо у межах психології діяльності в особливих умовах. І хоча зазначена проблема не раз ставала предметом самостійного вивчення, проте, нажаль, досі відсутні комплексні дослідження, що присвячені аналізу та систематизації поглядів різних науковців і фахівців на сутність та структуру ПВЯ, які могли б підсумувати багаторічних досвід роботи вчених за вказаною проблематикою.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проведений аналіз наукової літератури показав, що проблема розвитку та виховання ПВЯ фахівців у різних галузях професійної діяльності має достатньо розроблені теоретичні основи, завдяки ґрунтовним розвідкам В.П. Бута, М.С. Корольчука, Г.В. Ложкіна, В.Л. Марищука, С.М. Миронця, О.Р. Орхемєнко, О.О. Сегеди, В.Д. Шадрікова та ін. Аналіз цих та інших наукових праць і публікацій свідчить про те, що на теперішній час проведено велику дослідну роботу з вивчення ПВЯ фахівців, накопичено значних обсяг знань стосовно їх сутності, особливостей прояву, формування та розвитку, тому сьогодні стають все більше актуальними дослідження, що присвячені систематизації та аналізу цих наукових робіт.

Мета статті полягає у аналізі та систематизації наукових досліджень проблематики розвитку та виховання ПВЯ з метою конкретизації терміну «Професійно важливі якості», уточнення їх сутності та структури.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Відомо, що якість різних видів професійної діяльності людини потребує наявності у неї різноманітних якостей та властивостей, котрими, до речі, не всі володіють однаково. Для з'ясування зв'язку між діяльністю та якостями дослідимо зміст цих категорій.

Нині категорія «діяльність» знайшла своє відображення у таких науках як психологія, філософія, педагогіка, тощо. Діяльність людини, як правило, визначається як свідомо активність, що виявляється в системі доцільних дій, спрямованих на досягнення поставленої мети (Варій, 2007).

У енциклопедичному словнику з психології праці зміст терміну «діяльність» визначається як взаємодія людини та навколишнього середовища, в якому людина свідомо й ціленаправлено змінює світ (Енциклопедический словарь, 2000). У ролі основних функціональних блоків діяльності виступають

мотиви, цілі, програми, сприйняття інформації, прийняття рішень, підсистеми професійно важливих якостей.

Основним видом діяльності людини є трудова діяльність, що спрямована на створення матеріальних та духовних цінностей. Трудовий процес – основа існування людини в суспільстві, пов'язаний з напруженнями фізичних та психічних якостей людини, тому особливості професійної діяльності висувають різні вимоги до них. З'ясування психологічних особливостей професійної діяльності спрямоване на вивчення вимог, що ставляться даною діяльністю (професією) до психічних якостей, які необхідні для успішного здобуття конкретної спеціальності (Буг, 2004).

З розвитком України як самостійної держави, ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи зростає актуальність соціально-психологічного забезпечення професійної діяльності. Наслідки Чорнобильської катастрофи суттєво вплинули та продовжують впливати на фізичне та психічне здоров'я населення України, що значно розширює коло осіб, які потребують комплексного психологічного забезпечення життєдіяльності (Корольчук, 2006).

Система психологічного забезпечення професійної діяльності спрямована на формування, збереження та підтримку оптимальної працездатності фахівця (Корольчук, 2006), і на нашу думку, насамперед, залежить від сформованості та розвитку низки специфічних професійно важливих якостей, що визначаються як індивідуальні якості особистості, які забезпечують ефективне виконання професійних завдань. У процесі розвитку системи діяльності ПВЯ виступають як внутрішні умови, через які здійснюють свій вплив вимоги діяльності. Розвиток ПВЯ забезпечує формування системи психологічного забезпечення професійної діяльності фахівця.

Аналіз літературних джерел свідчить, що деякі питання розвитку та формування професійно важливих якостей досліджувались ще за епохи Середньовіччя та Відродження і знайшли своє відображення в працях Сократа, Демокріта, Платона, Аристотеля. Термін “професійно важливі якості” чи “професійно значущі якості” фахівця містив у собі моральність, добродійність.

В. Б. Шапар у “Сучасному тлумачному психологічному словнику” відзначає, що під професійно важливими якостями слід розуміти будь-які якості суб'єкта, що включені до процесу діяльності та забезпечують ефективність її виконання за певними параметрами продуктивності, якості праці та надійності (Шапар, 2007).

На думку вітчизняних вчених М.С. Корольчука та В.М. Крайнюк під професійно важливими якостями слід розуміти якості особистості, які забезпечують виконання професійних завдань в екстремальних та повсякденних умовах й визначаються окремо для кожної групи (Корольчук, Крайнюк, 2006).

Крім того, зазначає М.С. Корольчук, вивчаючи вимоги професій до особистості, їх можна узагальнити за рівнем спеціальності та представити повну ієрархію груп ПВЯ спеціалістів в такому вигляді (Корольчук, 2004):

- якості, необхідні будь-якому сучасному спеціалісту;
- якості, професійно важливі для випускників всіх навчальних закладів (будь-якого керівника);
- якості, загальні для керівника того чи іншого напрямку діяльності;
- якості, що відображають своєрідність роботи керівника визначеного профілю професійної діяльності (командного, інженерного);
- спеціальні якості, специфічні тільки для якогось вузу (конкретного спеціаліста).

В.Д. Шадриков підкреслює, що найважливішими складовими психологічної діяльності людини є її якості. Їх розвиток у процесі професійного становлення призводить до формування професійно важливих якостей, під якими вчений розуміє індивідуальні якості суб'єкта діяльності, що впливають на ефективність діяльності і успішність її освоєння. До професійно важливих якостей він відносить також і здібності (Шадриков, 1979).

В.Л. Марищук відмічає, що під професійно значущими якостями, як правило, розуміють динамічні риси особистості, окремі психічні або психомоторні властивості, а також фізичні якості, які відповідають вимогам певної професії до людини, що сприяють успішному оволодінню цією професією (Марищук, 1982).

А.С. Борисюк під професійно значущими якостями розуміє низку важливих якостей спеціаліста, які сприяють успішному виконанню професійної діяльності, ефективному розв'язанню професійних завдань, особистісно-професійному зростанню й удосконаленню (Борисюк, 2004).

Е.Ф. Зеєр відзначає необхідність перенесення акцентів з професійної компетентності на професіоналізм, який, крім широкого кола професійних знань і вмінь, має на увазі також професійно важливі якості, що дозволить забезпечити професійну самореалізацію людини і підтримку її особистісного і професійного зростання (Зеєр, 2003).

Вивчаючи психологічні чиники адаптації військовослужбовців миротворчого контингенту до діяльності в особливих умовах Н.А. Агаєв відмічає, що формування, підтримання та відновлення у особового складу професійно значущих психологічних якостей, забезпечує високу психологічну стійкість військовослужбовців, готовність виконувати бойові завдання в будь-яких умовах обстановки (Агаєв, 2006).

Г.В. Ложкін та Н.І. Пов'якель наголошують на тому, що у психологічній системі діяльності особливе місце належить ПВЯ, які виступають як внутрішні

характеристики людини. Їх зміст, ступінь виразності, а також особливості розвитку обумовлюють ефективність та надійність діяльності фахівця (Ложкін, 2003).

На думку О.О. Сегеди професійні якості належать до групи особистісних якостей, сформованих яких значно впливає на результати професійної діяльності (Сегеда, 2004).

Досліджуючи дану проблематику, можна зробити висновок про те, що значна кількість дослідників вважають, що професійно важливі якості виступають у формі професійних вимог до особистості.

Так, Є.О. Климов наголошує на тому, що праця є ефективною, якщо індивідуальні особистісні якості суб'єкта відповідають вимогам, які ставляться до нього самою професією (Клімов, 1998).

І.П. Подласий, вивчаючи ПВЯ педагога, стверджує, що професійно значимими якостями викладача є людські якості, а саме: людяність, доброта, порядність, відповідальність, щедрість, об'єктивність, повага, тощо (Підласий, 2002).

М.С. Лобур, досліджуючи діяльність фахівців сфери харчування, переконливо вказує, що успішність цієї діяльності виражається не тільки знаннями, навичками і вміннями, але й поєднанням їх з професійно значущими якостями спеціаліста сфери харчування, відсутність яких у багатьох виробничих ситуаціях роблять працю не ефективною. На думку дослідника найбільш важливе значення для професійної діяльності працівника сфери харчування мають такі якості: відповідальність, моральність, старанність, працелюбність, інтерес до професії, готовність до прийняття нестандартних рішень, тощо (Лобур, 2004).

М.Й. Варій, М.М. Козяр та М.С. Коваль відзначають, що сучасна морально-психологічна підготовка військ полягає в цілеспрямованому формуванні та розвитку специфічних морально-психологічних якостей, таких як стійкість, активність, надійність, витривалість, які забезпечують виконання військовослужбовцями будь-яких завдань поставлених командуванням, що є дуже важливим у складних умовах сучасної війни (Варій, Козяр, Коваль, 2003).

Грузинський фахівець Д.І. Сохадзе у своєму дисертаційному дослідженні навів сукупність професійно важливих якостей, необхідних миротворцям для успішного виконання поставлених завдань: емоційно-вольова стійкість і здатність знижувати вплив стресогених факторів обстановки; здібність до швидкого й оптимального розв'язання поставлених завдань; здібність до нормальної і підвищеної адаптації в умовах виконання завдань, а також позитивна мотивація на досягнення успішного результату, а не ухилення від проблем і труднощів (Сохадзе, 2004).

Досліджуючи процес формування ПВЯ газодимозахисника-рятувальника, В.П. Бут об'єднує ПВЯ в групи (блоки) й визначає набір блоків професійно значущих якостей притаманних офіцеру газодимозахиснику-рятувальнику: мисленнєвий, управлінський, мотиваційний, емоційно-вольовий, мнемічний, атенційний та фізичний (Бут, 2008).

Аналізуючи діяльність рятувальників ДСНС України, С.М. Миронець визначив структуру їх професійно важливих якостей: психологічні, ергономічні, фізіологічні, соціально-психологічні та інженерно-психологічні (Миронець, 2003).

О.С. Губарева, досліджуючи психологічні особливості формування професійної компетентності працівників органів внутрішніх справ, вказує, що система професійно важливих якостей працівника ОВС являє собою комплекс необхідних емоційно-вольових, регуляторних, характерологічних, комунікативних та інтелектуальних якостей, чий зміст визначається типом діяльності (Губарева, 2005).

А.С. Борисюк, стверджує, що сукупність ПВЯ визначає професійну компетентність майбутнього спеціаліста і виділяє професійно значущі якості медичного психолога: мотиваційно-ціннісні, когнітивні, емоційно-вольові, морально-регулятивні, комунікативні (Борисюк, 2004).

Досліджуючи зміст та динаміку професійних якостей офіцерів-вихователів, О.О. Сегеда до комплексу значущих професійних якостей офіцера-вихователя вніс такі: цілеспрямованість, відповідальність, комунікативність, впевненість у собі, морально-психологічна стійкість, професійна активність, готовність до дії, організаторські здібності, діловитість (Сегеда, 2004).

Аналізуючи літературні джерела, можна виділити цілу низку класифікацій, за якими дослідники систематизують ПВЯ, і в основу яких покладені різні класифікаційні ознаки, але найбільшого поширення набув розподіл ПВЯ на загальні й спеціальні (Корольчук, 2004, Марищук, 1982). До загальних професійних якостей дослідники відносять ті, що забезпечують відносну легкість в оволодінні знаннями, навичками, уміннями і забезпечують ефективність у різних видах діяльності. Спеціальні якості включені в діяльність спеціалістів лише окремого профілю, що формуються і розвиваються у процесі підготовки до виконання цієї діяльності та в процесі цілеспрямованого діяння.

Висновки. На підставі результатів проведеного аналізу поглядів різних науковців і фахівців, з'ясовано, що під професійно важливими якостями фахівця розуміють конкретні індивідуальні якості особистості, наявність яких забезпечує ефективне виконання професійних завдань.

Виходячи з цього, слід наголосити, що система психологічного забезпечення професійної діяльності забезпечує формування, збереження та

підтримку необхідної працездатності фахівця, що, насамперед, залежить від сформованості та розвитку низки специфічних професійно важливих якостей.

Треба також відмітити, що незважаючи на те, що питання сутності професійно важливих якостей досліджується вже тривалий час, воно і тепер залишається актуальним, особливо у межах психології діяльності в особливих умовах. Це обумовлено, у першу чергу, впровадженням новітніх технологій у діяльність людини, що з'являються як результати досягнень світового науково-технічного прогресу, а також можливим виникненням небезпек техногенного, природного та воєнного характеру.

Література

1. Агаєв Н. А. Психологічні чинники адаптації військовослужбовців миротворчого контингенту до діяльності в особливих умовах: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.09 / Агаєв Назім Асафович. – К., 2006. 195 с.

2. Борисюк А.С. Психологічні особливості формування професійних якостей майбутнього медичного психолога: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» А.С. Борисюк. Івано-Франківськ, 2004. 21 с.

3. Бут В.П., Вареник В.В. Методичні рекомендації по особливостях професійного відбору до Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту МНС України: [навч. посіб.]. Черкаси: ЧПБ МНС України, 2004. 133 с.

4. Бут В.П. Формування професійно важливих якостей газодимозахисників-рятувальників МНС України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.09 «Психологія діяльності в особливих умовах». Київ, 2008. 20 с.

5. Варій М.Й., Козяр М.М., Коваль М.С. Військова психологія і педагогіка: Посібник. За заг. ред. М.Й. Варія. Львів: Вид-во «Сполом», 2003. 624 с.

6. Варій М.Й. Психологія: [навч. посіб.]. К.: «Центр учбової літератури», 2007. 288 с.

7. Губарева О.С. Психологічні особливості формування професійної компетентності працівників ОВС: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.06 «Юридична психологія». Харків, 2005. 19 с.

8. Энциклопедический словарь: Психология труда, рекламы, управления, инженерная психология и эргономика. Под ред. Б.А. Душкова. – Екатеринбург: Деловая книга, 2000. 462 с.

9. Зеер Э.Ф. Психология профессий. М.: Академический Проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2003. 336 с.

10. Климов Е.А. Введение в психологию труда: [учебник для вузов]. М.: Культура и спорт, ЮНИТИ, 1998. 350 с.

11. Корольчук М.С., Крайнюк В.М. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. К.: Ніка-Центр, 2006. 580 с.
12. Корольчук М.С. Психофізіологія діяльності: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.]. [2-е вид., та доп.]. К.: Ельга, Ніка-Центр, 2004. 400 с.
13. Лобур М.С. Формування професійно значущих якостей майбутніх молодших спеціалістів сфери харчування методами розвиваючого навчання. *Проблеми освіти*: наук.-метод. зб. К.: Наук.-метод. центр вищої освіти, 2004. Вип. 39. С. 269-278.
14. Ложкин Г.В., Пovyакель Н.И. Практическая психология в системах «Человек – техника»: учеб. пособие [для студ. высш. учеб. заведений]. Киев: МАУП, 2003. 296 с.
15. Маришук В.Л. Психологические основы формирования профессионально значимых качеств: Автореф. дисертации на соискание ученой степени доктора психол. наук. – Л., 1982. 32 с.
16. Миронець С.М. Структура професійно важливих якостей рятувальників МНС України. // Зб. наук. праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / За ред. Максименка С.Д. К.: «ГНОЗІС», 2003, Т. V, ч.2. С. 151–156.
17. Подласый И.П. Педагогика: Новый курс: [учеб. для студ. высш. учеб. заведений]: в 2 кн. М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2002. Кн. 1: Общие основы. Процесс обучения, 2002. 576 с.
18. Сегеда О.О. Психологічні особливості формування професійних якостей офіцерів-вихователів у процесі фахової підготовки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.09 «Психологія праці в особливих умовах». Харків, 2004. 22 с.
19. Сохадзе Д.І. Професійний психологічний відбір кандидатів для комплектування підрозділів миротворчих сил: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.09 «Психологія праці в особливих умовах». Харків, 2004. 20 с.
20. Шадриков В.Д. Проблемы системогенеза профессиональной деятельности. М.: Наука, 1982. С. 29-30.
21. Шадриков В.Д. Психологический анализ деятельности: Системогенетический подход. Учеб. пособие. Ярославль: ЯГУ, 1979. 91 с.
22. Шапар В.Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. – Х.: Прапор, 2007. 640 с.

References

1. Ahaiev N. A. (2006) Psykholohichni chynnyky adaptatsii viiskovoslužhbovtiv myrotvorchoho kontynhentu do diialnosti v osoblyvykh

umovakh: dys. ... kand. psykhol. nauk: 19.00.09. K., 2006. 195 [in Ukrainian]

2. Borysiuk A.S. (2004) Psykholohichni osoblyvosti formuvannia profesiinykh yakosteï maibutnoho medychnoho psykholoha: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. psykhol. nauk: spets. 19.00.07 «Pedahohichna ta vikova psykholohiia». Ivano-Frankivsk, 2004. 21 [in Ukrainian]

3. But V.P., Varenyk V.V. (2004) Metodychni rekomendatsii po osoblyvostiakh profesiinoho vidboru do Operatyvno-riatuvalnoi sluzhby tsyvilnoho zakhystu MNS Ukrainy: [navch. posib.]. Cherkasy: ChIPB MNS Ukrainy, 2004. 133 [in Ukrainian]

4. But V.P. (2008) Formuvannia profesiino vazhlyvykh yakosteï hazodymozakhysnykiv-riatuvalnykiv MNS Ukrainy: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. psykhol. nauk: spets. 19.00.09 «Psykholohiia diialnosti v osoblyvykh umovakh». Kyiv, 2008. 20 [in Ukrainian]

5. Varii M.I., Koziar M.M., Koval M.S. (2003) Viiskova psykholohiia i pedahohika: Posibnyk / Za zah. red. M.I. Variia. Lviv: Vyd-vo «Spolom», 2003. 624 [in Ukrainian]

6. Varii M.I. (2007) Psykholohiia: [navch. posib.]. K.: «Tsentr uchbovoi literatury», 2007. 288 [in Ukrainian]

7. Hubarieva O.S. (2005) Psykholohichni osoblyvosti formuvannia profesiinoï kompetentnosti pratsivnykiv OVS: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. psykhol. nauk: spets. 19.00.06 «Iurydychna psykholohiia». Kharkiv, 2005. 19 [in Ukrainian]

8. Энциклопедический словарь: Психология труда, рекламы, управления, инженерная психология и эргономика / Под ред. Б.А. Дущкова. Екатеринбург: Деловая книга, 2000. 462 [in Russian]

9. Zeer Э.Ф. (2003) Психология профессий. М.: Академический Проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2003. [in Russian]

10. Klymov E.A. (1998) Vvedeniye v psykholohiyu truda: [uchebnyk dlia vuzov]. M.: Kultura y sport, YuNYTY, 1998. 350 [in Russian]

11. Korolchuk M.S., Krainiuk V.M. (2006) Sotsialno-psykholohichne zabezpechennia diialnosti v zvychaynykh ta ekstremalnykh umovakh: navch. posib. [dlia stud. vyshch. navch. zakl.]. K.: Nika-Tsentr, 2006. [in Ukrainian]

12. Korolchuk M.S. (2004) Psykhofiziolohiia diialnosti: pidruch. [dlia stud. vyshch. navch. zakl.]. [2-e vyd., ta dop.]. K.: Elha, Nika-Tsentr, 2004. 400 [in Ukrainian]

13. Lobur M.S. (2004) Formuvannia profesiino znachushchykh yakosteï maibutnykh molodshykh spetsialistiv sfery kharchuvannia metodamy rozvyvaiuchoho navchannia. *Problemy osvity*: Nauk.-metod. zb. K.: Nauk.-metod. tsentr vyshchoï osvity, 2004. Vyp. 39. S. 269-278. [in Ukrainian]

14. Lozhkyn H.V., Poviakel N.Y. (2003) Praktycheskaia psykholohiia v

systemakh «Chelovek – tekhnika»: ucheb. posobyе [dlia stud. vыssh. ucheb. zavedenyi]. Kyev: MAUP, 2003. 296 [in Russian]

15. Maryshchuk V.L. (1982) Psykholohycheskye osnovы formirovaniya professyonalno znachymykh kachestv: Avtofef. dysertatsyy na soyskanye uchenoi stepeny doktora psykhol. nauk. L., 1982. 32 [in Russian]

16. Myronets S.M. (2003) Struktura profesiino vazhlyvykh yakosti riaturalnykiv MNS Ukrainy. Zb. nauk. prats Instytutu psykholohii im. H.S. Kostiuka APN Ukrainy / Za red. Maksymenka S.D. K.: «HNOZIS», 2003, T.V, ch.2. S. 151–156. [in Ukrainian]

17. Podlasъi Y.P. (2002) Pedahohyka: Novыi kurs: [ucheb. dlia stud. vыssh. ucheb. zavedenyi]: v 2 kn. M.: Humanyt. yzd. tsentr VLADOS, 2002. Kn. 1: Obshchye osnovы. Protsess obucheniya, 2002. 576 [in Russian]

18. Seheda O.O. (2004) Psykholohichni osoblyvosti formuvannia profesiynykh yakosti ofitseriv-vykhovateliv u protsesi fakhovoi pidhotovky: avtofef. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. psykhol. nauk: spets. 19.00.09 «Psykholohiia pratsi v osoblyvykh umovakh». Kharkiv, 2004. 22 [in Ukrainian]

19. Sokhadze D.I. (2004) Profesiinyi psykholohichni vidbir kandydativ dlia komplektuvannia pidrozdiliv myrotvorchykh syl: avtofef. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. psykhol. nauk: spets. 19.00.09 «Psykholohiia pratsi v osoblyvykh umovakh». Kharkiv, 2004. 20 [in Ukrainian]

20. Shadrykov V.D. (1982) Problemy systemoheneza professyonalnoi deiatelnosti. M.: Nauka, 1982. S. 29-30. [in Russian]

21. Shadrykov V.D. (1979) Psykholohycheskyi analiz deiatelnosti: Systemohenetycheskyi podkhod. Ucheb. posobyе. Yaroslavl: YaHU, 1979. [in Russian]

22. Shapar V.B. (2007) Suchasnyi tlumachnyi psykholohichni slovnyk. Kh.: Prapor, 2007. 640 [in Ukrainian]

Vovk N.P., Mokhnar L.I., Cherednychenko T.V.

THE CONCEPT AND THE STRUCTURE OF PROFESSIONALLY IMPORTANT QUALITIES: ANALYTICAL OVERVIEW OF THE PROBLEM

The points of view of different researches concerning the concept of professionally important qualities of specialists are analyzed, their content and structure are clarified in the article.

The scientific researches of the problem of the development and education of professionally important qualities in order to specify the term “professionally important qualities” are analyzed and systematized; their essence and structure are defined.

It is analyzed the scientific literature on the development and education of professionally important qualities of specialists in various fields of professional

activity due to detailed study of V. P. But, M. S. Korolchuk, H. W. Lozhkin, V. L. Maryshchuk, S. M. Myronets, O. R. Orkhemenko, O. O. Seheda, W. D. Shadrikov and others. The category “activity” is found out, which is reflected in such sciences as psychology, philosophy, pedagogy etc.

Some issues of development and formation of professionally important qualities are considered in the article. A number of classifications, according to which researchers study the professionally important qualities and which are based on various classification features is also analyzed.

Based on the results of the analysis of the views of various researches and specialists, it was found out that the professionally important qualities of the specialist are understood as specific individual personality traits, the presence of which ensures the effective performance of professional tasks.

The system of psychological support of professional activity provides the formation, preservation and maintenance of the necessary efficiency of the specialist, which, first of all, depends on the formation and development of a number of specific professionally important qualities.

Despite the fact that the problem of the content of the professionally important qualities has been studied for a long time, it still remains important, especially within the psychology of activity in special conditions. This is primarily explained by the introduction of new technologies into human activity, which appear as a result of world scientific and technological progress, as well as the possible emergency of man-made, natural and military character.

Key words: *activity, professional activity, professionally important qualities, professional requirements.*

Вовк Неля Павлівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри безпеки об’єктів будівництва та охорони праці Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України, м. Черкаси;

Мохнар Людмила Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України, м. Черкаси;

Чередниченко Тетяна Володимирівна – викладач кафедри психології діяльності в особливих умовах Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України, м. Черкаси.